

Alman Tedarik Zinciri Özen Yükümlülüğü Yasası Ortak Bilgilendirme Semineri

Gizem ERİM ÖZÇELİK

Konu : Alman Tedarik Zinciri Özen Yükümlülüğü Yasası Ortak Bilgilendirme Semineri
Kişiler : Gizem ERİM ÖZÇELİK
Tarih : 09.10.2024
Yer : Zoom
Saat : 14:00
Düzenleyen: TOBB

Konuşmacılar: Duygu Delikanlı (Alman-Türk Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreter Yrd.), Av. Börtecine Gültekin (Rödl&Partner Hukuk Bürosu), Zozan Teker (Viessmann Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Müdürü), Umut Pehlivan (Siemens Tedarik Zinciri Yönetimi Bölüm Direktörü), Av. Faruk Aktay (Aktay Hukuk Bürosu), Elif Buse Öcalan (Rödl&Partner Hukuk Bürosu)

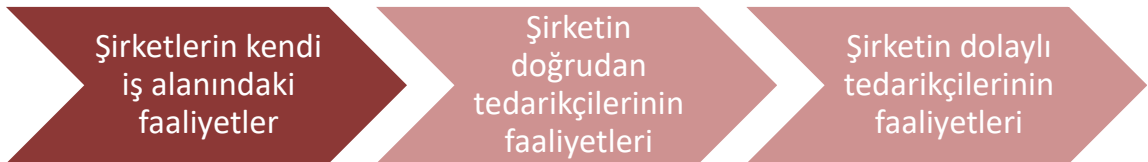
İçerik: Almanya Tedarik Zincirinde Özen Yükümlülüğü Kanunu'nun ana hedefi, tedarik zincirindeki insan hakları ile çevre haklarına dair ihlallerin önlenmesidir. Kanun, 3000'den fazla işçisi olan şirketler için 2023 yılında; 1000'den fazla işçisi olan şirketler için 2024'den itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Nitekim, direktiften etkilenecek olan şirketlerde işçi sayısına dair eşik 3000'den 250 işçiye düşürülerek özen yükümlülüğü altındaki şirketlerin kapsamı genişletilmiş ve şirketlerde yönetici konumundaki kişilere ödenen ikramiyelere ilişkin düzenlemelere gidilmiştir.

Kanun lafzi olarak Alman şirketleri muhatap almasına rağmen Almanya ile olan ticari ilişkilerimiz ve ticari hacmimiz değerlendirildiğinde, Alman şirketlere tedarikçi ya da dolaylı tedarikçi konumunda olan Türk şirketleri de doğrudan etkileyeceği açıkça görülmektedir. Nitekim, Türk şirketlerin mal sattığı Alman şirketler bu kapsama giriyorsa, Türk şirketleri bir takım ek yükümlülükler ve ek maliyetler ile karşı karşıyadır.

Kanun, tedarikçilerin alt tedarikçilerini de kapsadığı için tedarik zincirindeki şirketlerin, birbirlerini denetlemelerini gerektirecek ve bu şekilde tüm dünyada sürdürülebilir, insan haklarına ve çevreye saygılı bir ticaret hayatı oluşturulmasını sağlama potansiyeline sahiptir.

Özen yükümlülüğü doğrudan ve dolaylı tedarikçileri de kapsamaktadır.

Tedarik Zinciri Yasası bakımından tedarik zinciri, bir şirketin tüm ürün ve hizmetlerini ifade etmektedir. Tedarik zinciri hammaddenin çıkmasından nihai müşteriye ulaşmasına kadar ürünlerin imalatı ve hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli olan yurt içi ve yurt dışındaki tüm adımları kapsamaktadır.

Somut bir malın üretimi için tedarik zincirinin aşamaları genel olarak aşağıdaki şekildedir:

- Tedarik
- Üretim
- Dağıtım

Alman Tedarik Zinciri Yasası Bakımından İnsan Hakları İhlali Sayılan Haller:

- Ayrımcılık (eşit olmayan muamele)
- Adil ücretten mahrum bırakılması,
- Zararlı toprak tahribatına, su kirliliğine, hava kirliliğine, zararlı gürültü emisyonuna veya aşırı su tüketimine yol açması,
- Kişinin geçimini güvence altına alan arazi, orman ve sudan hukuka aykırı olarak yoksun bırakılması,
- Özel ve kamu güvenlik güçlerini görevlendirme veya bunlardan yararlanma,

Alman Tedarik Zinciri Yasası Bakımından Çevresel Yükümlülüklerin İhlali Sayılan Haller

1. Civaya İlişkin Minemata Sözleşmesine Aykırı Davranışlar

- Civa içeren ürünlerin imalatının yasaklanması
- Civa ve civa bileşiklerinin üretim işlemlerinde ilgili ürün ve süreçlerde belirtilen kaldırma tarihinden sonra kullanılması
- Civa atıklarının işlenmesi

2. Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stockholm Sözleşmesine Aykırı Davranışlar

- Atıkların çevre dostu olmayan şekilde taşınması, depolanması
- Belirli kimyasalların üretimi ve kullanımı

3. Tehlikeli Atıkların Sevkiyatına İlişkin Basel Sözleşmesine Aykırı Davranışları

TEDARİK ZİNCİRİ YASASININ GETİRDİĞİ YAPTIRIMLAR

- Yasa kapsamında düzenlenen özen yükümlülüğü ihlal hakkında **800.000 Euro'ya kadar para cezası** öngörülmüştür.
- Yaptırımın muhatabı Alman şirketleridir.
- İhlale sebebiyet veren tedarikçi ile şirket arasındaki sözleşmede rücu maddesi bulunuyor ise rücu edebilir.
- İhlal cezası kesinleşen şirkete **3 yıl süre ile kamu alımlarından men cezası** verilebilir.
- Şirket, yaptırımların ağırlığı sebebiyle rücu edilmediği tedarikçisinden siparişleri seyriltebilir ya da ticari ilişkiyi sonlandırabilir.

TÜRK ŞİRKETLERİ BAKIMINDAN UYUM İÇİN YAPILACAKLAR

- Tedarik zinciri yönetimi için bir birim ya da mümkün değilse bir kişi görevlendirmek,
- Yasa kapsamında belirlenen yükümlülükleri şirket politikasına dahil etmek,

- Özellikle yasa kapsamında olan insan hakları ile çevreye yönelik riskleri değerlendirerek, tedbirlere ilişkin strateji oluşturmak ve uygulamaya geçirmek,
- Her mali yıl sonunda risk analizi yapmak ve şirket içi raporlama yapmak,
- Hem çalışanlara hem yöneticilere şirket içi eğitimleri sağlamak,
- Tedarik sözleşmelerinin gözden geçirerek insan hakları stratejileri uyarınca kendi tedarikçilerinden de faaliyetlerini insan hakları değerlerine ve çevresel yükümlülüklere uygun şekilde yürüteceklerine ilişkin taahhüt almak,
- Şikâyet mekanizması kurmak,
- Düzenli denetimler yapmak.

Av. Börteçine Gültekin (Rödl&Partner Hukuk Bürosu)

Tedarik Zinciri Yasasının Amacı: Şirketlerin faaliyetlerini hem kendi faaliyetleri hem de tedarik zincirinde yer alan doğrudan ve/veya dolaylı tedarikçilerinin insan haklarına ve çevresel yükümlülüklerine riayet edildiğini gözetmeleri ve süreçlerin uluslararası mevzuatlara saygılı şekilde yürütüldüğünün temin edilmesidir. Böylece şirket gerek doğrudan ya da dolaylı tedarikçilerinin faaliyetleri bakımından sorumluluk üstlenmektedir. Yasa, şirketlerin risk ve ihlallerin tamamıyla önleneyeğinin garantisi değil, muhtemel veya mevcut risk ve ihlalleri önlemek, durdurmak veya en aza indirmek için gerekli tüm tedbirleri aldıklarının ispatını talep etmektedir.

Yönetim merkezi, merkez şubesi, idari merkezi veya şirket sözleşmesinde yazılı merkezi Almanya'da bulunan ve yurt dışına gönderilen işçiler de dahil olmak üzere yurt içinde kural olarak en az 1.000 işçi istihdam eden şirketler Yasanın kapsamındadır.

İşçi eşiği hesaplanırken;

1. Geçici işçi çalıştıran işyerlerinde, görev süreleri altı ayı geçen işçiler,
2. Yurt dışına gönderilen işçileri,
3. Üst şirketlerin işçi sayısında bağlı şirketlerde çalışan işçiler,
4. Şirketler topluluğuna ait tüm yurt içi işçiler hesaplamaya dahil edilir.

Yasa Neden Türk Şirketlerine Uygulanıyor?

Bir Türk şirketi bir Alman şirketin doğrudan tedarikçisi ya da dolaylı tedarikçisi olabilir. Bu hallerde Alman Tedarik Zinciri Yasası Türk şirketler bakımından da uygulanacaktır.

Etkin Risk Yönetimi Tesisi

1. Şirket, durum tespiti yaparak bünyesinde bir risk yönetimi mekanizması oluşturacaktır.
2. Şirket bir insan hakları sorumlusu tayin etmeli ve şirket içinde risk yönetiminin denetlenmesinden kimin sorumlu olduğunu da belirlemelidir.
3. Şirket, risk yönetimi sisteminin kurulmasında ve uygulanmasında kendi çalışanlarının, tedarik zincirindeki çalışanlarının ve bu faaliyetlerden doğrudan etkilenebilecek kişilerin menfaatlerini dikkate almalıdır.

4. Risk yönetimi, önlemler vasıtasıyla faaliyetin tüm aşamalarında sağlanmalıdır.
5. Yönetim, sorumlu kişi ve kişilerden düzenli olarak yılda en az bir kez çalışmalarını hakkında bilgi edinmek zorundadır.

Risk Analizi

1. Şirket kendi faaliyetlerinden ve doğrudan tedarikçilerinin faaliyetlerinden kaynaklanan insan haklarına yönelik ve çevresel risklerin tespiti için uygun risk analizi gerçekleştirmelidir.
2. Tespit edilen insan haklarına yönelik ve çevresel riskler, ağırlıklarına göre değerlendirilmeli ve önceliklendirilmelidir.
3. Risk analizi en az yılda bir kere ve şirketin tedarik zincirinde önemli ölçüde bir değişiklik olması halinde bunu takiben kontrol edilmeli ve gerekliyse revize edilmelidir.
4. Risk analizi yapmak için şirket yerinde incelemelerde bulunabilecektir.

İlkesel Bildirge

Risk analizi neticesinde elde edilen değerlendirmeler sonucu şirketin insan haklarına ilişkin yükümlülüklerine yönelik izleyeceği stratejisini içeren bir bildirgedir. Bildirgeyi risk analizinden hemen sonra düzenlenmek ve çalışan ile tedarikçilerle paylaşmak, kamuya açık hale getirmek zorundadır. İlkesel bildirmede yer alması gereken hususlar:

- Risk yönetimi tesis ettiğine ilişkin bilgiler,
- Risk analizi neticesinde alınan önleyici tedbirler,
- Şirketin iyileştirici tedbirler alma, şikâyet yükümlülüğü ve belgeleme ile raporlama yükümlülüklerini yerine getirdiklerine ilişkin bilgi,
- Öncelikli olarak belirlenen insan hakları ve çevresel riskler,
- Şirketin çalışanları ve tedarikçilerinden insan haklarını ve çevresel risklerini önlemeye yönelik beklentisi

Önleyici Tedbirler

Şirket kendi faaliyetlerine ilişkin riskleri belirledikten sonra bu risklerin ihlale dönüşmemesi için önleyici tedbirler almalıdır. İlkesel bildirmede belirtilen insan hakları stratejileri şirketin iş seyrinde uygulanmalıdır. Şirket çalışanları ve tedarikçiler önleyici tedbirler hakkında bilgilendirilmelidir. İnsan hakları stratejisine uygun hareket edildiğini denetlemelidir. Doğrudan tedarikçi seçerken dikkatli davranmalı ve doğrudan tedarikçisinin de insan haklarına ve çevresel yükümlülüklerine uygun davranacağını sözleşme ile güvence altına alınmalıdır. Önleyici tedbirlerin etkinliğini yılda en az bir kez ve belirli durumlarla ilgili olarak kontrol etmelidir.

İyileştirici Tedbirler

Bir ihlal meydana geldiği ya da ihlalin oluşmasının yakın olduğu tespit edilirse, bu ihlali durdurmak ya da en aza indirmek için iyileştirici tedbirler alınacaktır. İnsan haklarına yönelik veya çevresel bir yükümlülüğün ihlali şirketin doğrudan tedarikçisi tarafından yapılmakta ve yakın zamanda sona erdirilemeyecek şekildeyse, şirketin doğrudan tedarikçisi ile birlikte bir konsept geliştirmesi ve

uygulanması öngörülmektedir. Şirket ihlali durduramasa bile önlenmesi ve vereceği zararın minimuma indirilmesi için ciddi çaba sarf etmelidir. Doğrudan tedarikçi ile olan iş ilişkisinin feshi çok sınırlı olarak düzenlenmiştir. İhlalin tekrar etmesi, şirketin idari para cezasına çarptırılması, alınan tedbirlerin ve geliştirilen planda yer alan tedbirlerin çözümün olmaması ve daha yumuşak yaptırım bulunmaması durumunda ihlale sebebiyet veren tedarikçi ile iş ilişkisi sona erdirilebilir. İyileştirici tedbirlerin etkinliği en az yılda bir kontrol edilmeli ve gerektiğinde güncellenmelidir.

Şikâyet Prosedürü

Şikâyet yasa uyarınca risk ve ihlal sayılan durumlar, özen yükümlülüğü ve risk yönetimi hususlarına ilişkin bir şikâyet prosedürü oluşturmak zorundadır. Şirketlerin oluşturacağı şikâyet mekanizması herkes tarafından kolay erişilebilir ve rahat kullanıma sahip olmalıdır. Prosedür şeffaf, tarafsız ve etkili olmalıdır. Şirket ihbarda bulunan kişilere ihbarın alındığına dair bilgisini vermekle yükümlüdür. İhbarda bulunan kişilerin herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmamasının sağlanması gerekmektedir.

Belgelendirme ve Raporlama

Rapor ilgili olduğu mali yılın bitiminden sonra en geç dört ay içinde sunulacak ve kamuya açık olacak şekilde internet sayfasında yayınlanacaktır.

Rapor aşağıdakiler hakkında anlaşılabilir bilgi sağlayacak:

- Şirketin insan hakları ve çevresel riskleri tespit edip etmediği ve hangi riskleri tespit ettiği,
- Şirketin durum tespiti yükümlülüklerini yerine getirmek için ne yaptığı,
- Şirketin önlemlerin etkisini ve etkinliğini nasıl değerlendirdiğini,
- Gelecekteki önlemler için değerlendirmeden ne gibi sonuçlar çıkardığı,

Yetkili makam tarafından yürütülecek bir denetleme sürecinde şirketin bilgi verme ve belge teslim etme yükümlülüğü vardır. Şirket özen yükümlülüğünü yerine getirdiğine dair tüm belgeleri **7 yıl süre** ile saklayacaktır.

Erdem Şamlı (Rödl&Partner)

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS)

Türkiye'nin çevresel, sosyal ve yönetim performansını şeffaf bir şekilde raporlamayı sağlayan ulusal standartlardır. İki şarttan birini iki dönem üst üste atan şirketler TSRS kapsamında raporlama yapmak zorundadır:

- ❖ Aktif toplamı 500 milyon Türk Lirası
- ❖ Yıllık net satış hasılatı 1 Milyar Türk Lirası
- ❖ Çalışan sayısı 250 kişi

SPK'ya ve BDDK'ya tabi olan kurumlar limitlere bakılmaksızın raporlamaya tabi olacaktır. Raporlar, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından denetlenir. İlk raporlama 2024 yılına ilişkin yapılacaktır. Finansal tablolarla aynı zamanda raporlanması öngörülmüştür. Ancak ilk yıl geçiş

hükümleri kapsamında yıllık raporlama döneminin sonundan itibaren dokuz ay içerisinde rapor hazırlanabilir. TSRS şirketlerin, çevresel ve sosyal etkilerin şeffaf bir şekilde ölçülmesini sağlar ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı teşvik eder.

Sürdürülebilirliğin Raporlamasının Faydaları

- ❖ Paydaşlara karşı kurumsal görünürlüğünün ve şeffaflığın artırılmasını sağlar.
- ❖ Yönetimlerin sadece kar odakları yaklaşımını değiştirerek geleceği görerek düşünmeye ve performans sergilemeye teşvik eder. Yönetim sistemlerinin geliştirilmesini sağlar.
- ❖ Uzun vadede marka değerinin, müşteri bağlılığının artırılmasına şirket itibarının yapılandırılmasına katkı sağlar.
- ❖ Çalışanların farkındalığının ve motivasyonunun artırılması sağlanır.
- ❖ Uzun vadeli yatırımları çekebilme ve uygun finansman koşulları sağlar.
- Ülkemizde raporlama kapsamına giren şirketler TSRS1 ve TSRS2 standartlarına göre raporlama yapacaklardır.

TSRS1: Sürdürülebilirlikle ilgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler.

TSRS2: İklimle ilgili açıklamalar.

- Öte yandan bu şirketleri denetleyen denetçiler denetim faaliyetlerini GDS 3000 ve GDS 3410 göre yapacaklardır.
GDS 3000: Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri
GDS 3410: Sera Gazı (SG) Beyanlarına İlişkin Güvence Denetimleri
- GDS 5000: "Uluslararası Sürdürülebilirlik Güvence Denetimi Standardı IAASB tarafından onaylandı. Aralık ayında yayınlanması bekleniyor.

Türk Şirketleri Bakımından Uyum İçin Yapılacaklar

- ❖ Tedarik zinciri yönetimi için bir birim ya da mümkün değilse bir kişi görevlendirmek,
- ❖ Yasa kapsamında belirlenen yükümlülükleri şirket politikasına dahil etmek,
- ❖ Özellikle yasa kapsamında olan insan hakları ile çevreye yönelik riskleri değerlendirerek, tedbirle ilişkin strateji oluşturmak ve uygulamaya geçirmek,
- ❖ Her mali yıl sonunda risk analizi yapmak ve şirket içi eğitimleri sağlamak,
- ❖ Tedarik sözleşmelerini gözden geçirerek insan hakları stratejileri uyarınca kendi tedarikçilerinden de faaliyetlerini insan hakları değerlerine ve çevresel yükümlülüklerine uygun şekilde yürüteceklerine ilişkin taahhüt almak,
- ❖ Şikâyet mekanizması kurmak,
- ❖ Düzenli denetimler yapmak,
- ❖ Şirketin bütçe raporlama veya muhasebe bölümleri ile entegre çalışacak bir sürdürülebilirlik raporlama sorumlusu belirlenmeli,

- ❖ KGK tarafından veya KGK tarafından yetkilendirilen kurumların sürdürülebilirlik raporlaması eğitimlerine katılmak,
- ❖ Raporlamaya başlamadan önce çevresel, sosyal ve yönetim kriterlerine dayalı bir sürdürülebilirlik stratejisi belirlemeleri gerekmektedir.
- ❖ Enerji kullanımı, karbon ayak izi, atık yönetimi, su kullanımı gibi verilerin toplanması, izlenmesi ve iyileştirici önlemlerin alınması gerekir.
- ❖ Sürdürülebilirlik raporlaması bir defalık bir süreç değil, sürekli bir gelişim sürecidir. Şirketlerin her yıl raporlarını geliştirerek yeni hedefler belirlemeleri ve yönetim performanslarını artırmalarını beklenmektedir.